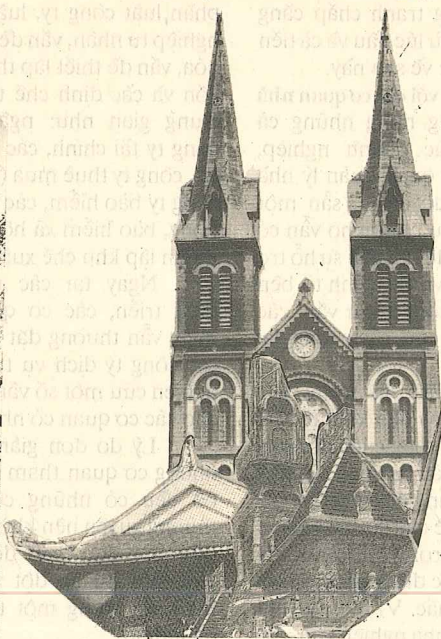
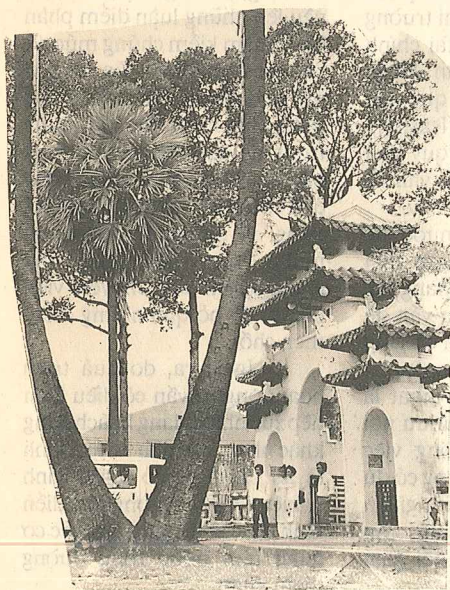

VẤN ĐỀ TÔN GIÁO TRONG CHIẾN LƯỢC PHÁT TRIỂN NAM BỘ

PHAN AN
(Viện Khoa học xã hội TP. HCM)

Nam bộ là một vùng đất tồn tại nhiều tôn giáo và sinh tụ nhiều dân tộc. Giữa tôn giáo và dân tộc trên mảnh đất Nam bộ có một quan hệ gắn bó mật thiết. Tôn giáo và dân tộc là một đặc điểm của Nam bộ, trên các vấn đề xã hội - kinh tế, và xã hội - văn hóa. Trong sự hoạch định một chính sách phát triển Nam bộ, không thể không tính đến các yếu tố tôn giáo và dân tộc, bởi tầm quan trọng đặc biệt của chúng. Bài này chúng tôi xin đề cập trước vấn đề tôn giáo trong chiến lược phát triển Nam bộ.

1. Các tôn giáo ở Nam bộ

Nam bộ là một mảnh đất tồn tại nhiều loại hình tôn giáo. Tổng hợp một số thống kê và điều tra, chúng tôi xin nêu ra một con số ước lượng về các tôn giáo Nam bộ trong khoảng năm 1988 - 1989:

- Phật giáo:
 - + Đại thừa: 4.500.000 tín đồ
 - + Tiểu thừa: 800.000 tín đồ (người Khmer)
- Hòa Hào: 1.000.000 tín đồ
- Cao Đài: 400.000 tín đồ (có số liệu khác 500.000)
- Thiên Chúa giáo: 1.300.000 tín đồ (có số liệu 1.000.000)
- Islam: 30.000 tín đồ (người Chăm)
- Các tôn giáo khác (Bani, Tin lành, Khổng giáo...)

150.000 tín đồ

Tổng cộng 7.180.000, chiếm 20% dân số toàn Nam bộ

Các tôn giáo ở Nam bộ khá đa dạng và phức tạp. Ở Nam bộ hiện diện hầu hết các tôn giáo lớn trên thế giới như Phật giáo, Thiên Chúa giáo, Hồi giáo... Một số tôn giáo mang tính chất bản địa ở Nam bộ được hình thành vào đầu thế kỷ XX như Cao đài, Hòa hảo, Tứ ân hiếu nghĩa, mang màu sắc "cứu thế" ra đời trong bối cảnh lịch sử của Nam bộ khi thực dân Pháp xâm lược nước ta. Ở Nam bộ cũng tồn tại một xu hướng hòa đồng các tôn giáo. Các tôn giáo ở Nam bộ được truyền bá rộng rãi nhờ có sự kết hợp với các tín ngưỡng dân gian, đặc biệt là các tín ngưỡng nông nghiệp.

Sự phân bố các tôn giáo, và tín đồ tôn giáo không đồng nhất trên toàn vùng Nam bộ. Có những địa phương như An Giang, số tín đồ đạo Hòa hảo chiếm gần 80% dân số toàn tỉnh. Tín đồ Thiên Chúa giáo ở Thành phố Hồ Chí Minh chiếm 16% dân số Thành phố. Các tôn giáo cũng chiếm ưu thế trong một số cộng đồng dân tộc ở Nam bộ. Hầu hết người Khmer là tín đồ Phật giáo tiểu thừa, người Chăm là tín đồ Hồi giáo...

Một số tôn giáo có đồng bào tín đồ cư trú trên những địa bàn quan trọng về kinh tế, quốc phòng... của Nam bộ. Hầu hết

các cửa ngõ ra vào Thành phố Hồ Chí Minh có các cụm dân cư mà đa số là tín đồ Thiên Chúa giáo. Nhiều vùng trọng điểm lúa ở đồng bằng sông Cửu Long là nơi trú của tín đồ Hòa hảo, của Phật giáo tiểu thừa Khmer. Đạo Cao đài có Tòa thánh Tây Ninh cách không xa vùng biên giới Việt Nam - Campuchia. Đạo Tin Lành phổ biến tại các vùng hẻo lánh ở Nam Tây Nguyên và vùng biên giới phía Tây Nam.

Một số các tôn giáo ở Nam bộ truyền dạy như Phật giáo, Thiên Chúa giáo, Cao đài, Hòa hảo... là những lực lượng chính. Trong số đó không ít tôn giáo xây dựng tổ chức vũ trang, bản thân sự nhằm mục đích vụ lợi, tranh giành quyền chức, làm áp lực với chính quyền. Các tôn giáo cũng cố gắng tìm cách tạo dựng một lãnh địa riêng, một cơ chế tổ chức tự trị riêng.

Thiên Chúa giáo, Tin Lành, Phật giáo, Phật giáo... có quan hệ rộng rãi với thế giới về mặt tôn giáo. Tòa thánh Vatican, Cộng đồng Hồi giáo thế giới ở La Meca và một số tổ chức tôn giáo nước ngoài liên hệ ảnh hưởng đến các hoạt động của một số tôn giáo ở Nam bộ.

Trước 1975, các chính quyền, các hướng chính trị đều cố gắng lợi dụng, và dụng các tôn giáo như một phương tiện lợi ích và ý đồ riêng. Thực dân Pháp đã từ lợi dụng Cao đài, Hòa hảo để chống lại Việt Minh; Mỹ và chính quyền Ngô Đình Diệm đã lợi dụng Thiên Chúa giáo làm chỗ dựa. Một số thế lực phản động đã lợi dụng Hồi giáo, Phật giáo Tiểu thừa để kích động chia rẽ dân tộc Chăm, Khmer phá hoại khối đại đoàn kết các dân tộc Việt Nam.

2. Những khía cạnh của tôn giáo Nam bộ từ sau 1975 đến nay

Từ sau 1975 đến nay, bên trong các tôn giáo ở Nam bộ có sự phân hóa nội định. Sự phân hóa này có mức độ tùy thuộc mỗi tôn giáo, mỗi thời điểm, tình hình trong và ngoài nước. Nhìn chung có hai xu hướng rõ rệt. Một xu hướng hòa hợp trở lại trong lòng dân tộc, xây dựng một quan hệ tốt đẹp giữa đạo với đời. Đây là xu hướng tích cực tranh thủ được nguyện vọng của đồng bào tín đồ. Một xu hướng ngược lại vẫn duy trì sự đối lập với chính quyền, vẫn nuôi ý định biến tôn giáo thành một lực lượng chính trị đối trọng với nhà nước, với Đảng Cộng sản. Nổi bật lên trong thời gian qua là sự cố gắng thích ứng của các tôn giáo với sự cầm quyền của Đảng và Nhà nước. Sự thích ứng này của xu hướng thứ nhất để gắn kết đạo và đời, còn của xu hướng thứ hai là một sự thích nghi, mai phục chuẩn bị cho những ý đồ và tham vọng khác.

Cho đến nay trong tình hình biến chuyển của đất nước nói chung và Nam bộ nói riêng, các tôn giáo vẫn còn là một lực lượng chính trị quan trọng. Các tôn giáo vẫn tiếp tục tranh thủ đồng bào quần

húng lao động ở thành thị, nông thôn và trong các vùng dân tộc, số lượng tín đồ của một vài tôn giáo (như Tin Lành) có tăng lên, nhưng không đáng kể. Các tổ chức lãnh đạo tôn giáo đã và đang tìm cách mở rộng ảnh hưởng, tập hợp lực lượng, lợi dụng sự đối mới để đấu tranh với chính quyền. Các hức sắc, tầng lớp lãnh đạo bên trên các tôn giáo luôn khôn khéo, thái độ hai mặt, vừa mềm dẻo tranh thủ chính quyền, vừa kích động giáo dân làm áp lực với chính quyền. Từ đó tạo nên sự nghi ngờ, thiếu tin cậy giữa chính quyền với các tín đồ tôn giáo và ngược lại.

Chính sách tôn giáo của Đảng và Nhà nước trong thời gian qua còn thể hiện một số hạn chế, chưa đáp ứng kịp thời nhu cầu phát triển một cách năng động và tình hình riêng ở Nam bộ. Đó là sự cứng nhắc trong quan niệm về tôn giáo, về tự do tín ngưỡng. Việc thực hiện các chủ trương hình sách tôn giáo vẫn chưa xóa bỏ được rập khuôn của các tín đồ tôn giáo đối với người công sản, chưa tạo được niềm tin của tín đồ tôn giáo với chính quyền.

Vấn đề tôn giáo ở Nam bộ cũng còn liên quan đến nhiều mặt khác trong bối cảnh toàn cục của Nam bộ và cả nước. Rõ ràng những khó khăn và các hiện tượng tiêu cực hiện nay đã làm suy giảm lòng tin của tín đồ vào chính quyền, ngăn cản việc thực hiện một chính sách tôn giáo đúng đắn.

3. Một số kiến nghị

Ở Nam bộ, trong một thời gian dài, đã có thể ngay từ khi mới mở đất, tôn giáo đã là chỗ dựa, là nhu cầu về mặt tinh thần cho những người di khai phá vùng đất mới. Tôn giáo đã góp phần tạo nên lịch sử, tính cách của văn hóa miền Nam, cũng như sự gắn bó bằng những quan hệ xã hội trên vùng đất Nam bộ. Vì thế, không nên đơn thuần là phiến diện nhấn mạnh mặt tiêu cực, coi tôn giáo là một trở lực cho sự phát triển của vùng đất Nam bộ.

Sự khẳng định mặt tiêu cực hay mặt tích cực của tôn giáo ở Nam bộ không đơn giản, điều đó còn tùy thuộc vào nhiều yếu tố, tùy điều kiện mà có sự chuyển hóa. Nhìn chung xu thế trong thời gian hiện nay và sắp tới, nổi trội lên chiều hướng thích ứng của tôn giáo trong điều kiện cầm quyền của Đảng Cộng sản Việt Nam. Mặt tích cực của xu thế này là sự cố gắng hợp tác với chính quyền, sự tìm về trong lòng dân tộc, sự hòa hợp giữa đạo và đời. Những hoạt động xã hội của tôn giáo nhất là các hoạt động từ thiện, nhân đạo đã góp vào sự hòa dịu, cởi mở và tiến bộ xã hội, đáp ứng được một số nhu cầu phát triển hiện đại.

Quần chúng tín đồ các tôn giáo, trong tình hình hiện nay, cần được nhìn nhận như một lực lượng xã hội đặc biệt, một tiềm năng có ý nghĩa góp phần vào sự phát triển kinh tế - xã hội của Nam bộ. Tôn giáo cho đến nay vẫn còn là một nhu cầu

tinh thần lớn lao của một bộ phận quần chúng yêu nước, yêu dân tộc. Đối với đồng bào tín đồ tôn giáo, trước hết phải coi họ là công dân, là một lực lượng quần chúng như những quần chúng khác trong cộng đồng dân tộc. Vì vậy, thực chất cuộc vận động tôn giáo trong giai đoạn hiện nay là giáo dục và động viên đồng bào tín đồ tôn giáo tham gia công cuộc xây dựng Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa.

Chính sách tôn giáo của Đảng và Nhà nước là thể hiện sự tôn trọng đối với quần chúng tín đồ tôn giáo, tôn trọng quyền tự do tín ngưỡng. Cần thiết phải xóa bỏ sự mặc cảm, nghi ngại, và cả sự đối lập giữa tôn giáo với chính quyền, với những người công sản. Người tín đồ tôn giáo cần cảm thấy thật sự được dân chủ, được tự do lựa chọn tương lai của mình và công hiến cho xã hội, cho đức tin.

Vấn đề tôn giáo ở Nam bộ rõ ràng là rất phức tạp. Thêm vào đó, là sự lợi dụng tôn giáo của các thế lực chống CNXH trong và ngoài nước. Một chính sách tôn giáo khôn ngoan là sự tranh thủ quần chúng, cô lập đối phương, kịp thời đập tan những âm mưu xấu.

Từ những nhận định trên đây chúng tôi có một vài kiến nghị trước mắt về vấn đề tôn giáo ở Nam bộ.

1. Xác lập sự tin cậy và hiểu biết giữa các tôn giáo, các tín đồ tôn giáo với chính quyền. Thực sự tôn trọng quyền tự do tín ngưỡng của người dân có đạo. Đảm bảo quyền dân chủ xã hội của đồng bào bà con tín đồ tôn giáo. Đối xử bình đẳng với các tôn giáo, các tín ngưỡng.

2. Tranh thủ các chức sắc, những người lãnh đạo các tôn giáo, tạo điều kiện cho họ tham gia các hoạt động xã hội, kể cả việc quản lý xã hội. Tạo điều kiện cho họ nhận thức đúng đắn về các chủ trương đường lối của Đảng và nhà nước.

3. Khuyến khích các hoạt động xã hội tiến bộ, tích cực của các tôn giáo, đặc biệt là các hoạt động từ thiện, cứu trợ nhân đạo. Từ đó giúp các tu sĩ, các tín đồ tôn giáo hòa hợp, hội nhập vào xã hội, vào cộng đồng dân tộc.

4. Kiên quyết nghiêm trị những kẻ lợi dụng tôn giáo chống lại sự nghiệp cách mạng của nhân dân.

PA

ĐÓN ĐỌC PTKT SỐ 24

Tạp chí PTKT số 24 (tháng 10.92) sẽ thực hiện chuyên đề **NÔNG NGHIỆP VÀ NÔNG THÔN TRONG PHÁT TRIỂN KINH TẾ**. Tòa soạn mong nhận được bài viết của đồng bào bạn đọc và CTV về những vấn đề gợi ý như sau:

- Hiện tình nông nghiệp và nông thôn Việt Nam;
- Vị trí của nông nghiệp và nông thôn trong phát triển kinh tế
- Quyền sở hữu ruộng đất - Giải quyết tranh chấp đất đai như thế nào?
- Chính sách nông nghiệp và lương thực - thực phẩm
- Chính sách phát triển văn hóa - xã hội ở nông thôn hiện nay. Vấn đề rút ngắn khoảng cách giữa nông thôn và thành thị...
- Tín dụng trong nông nghiệp;
- Chăn nuôi ở nông thôn và việc cải tạo dinh dưỡng của người dân.
- Tầm quan trọng của công tác khuyến nông;
- Vấn đề xuất khẩu nông sản;
- Những vấn đề liên quan đến: giống lúa, phân bón, thuốc trừ sâu v.v...
- Kinh nghiệm sản xuất - Những nhân vật và mô hình thành công trong sản xuất...
- Các đề tài tự do...

Hạn chót để nhận bài là ngày 25.9.1992.

PTKT

